

מאמר

וידבר גו' במדבר סיני – ה'תשל"ד

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בלתי מוגה

יוצא-לאור לש"פ במדבר, ד' סיון, ה'תשפ"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

הי' תהא שנת פלאות אראנו

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"י עוסק בצ"צ וכו'

הרב ר' שלום דובער ז"ל

בהרה"ח הרב ר' חיים משה ז"ל

אלפרוביץ

נלב"ע עש"ק במדבר, ד' סיון, ה'תשע"ה

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות משפחתו

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

הוספה

בי"ה, יז' אייר תשי"ח
ברוקלין

מר ... שי

שלום וברכה!

ע"י הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה' ... , קבלתי פ"נ בקשת ברכה
עבור זוגתו מרת ... תחי",

ובעת רצון יזכירה על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, להמצטרך לה, ומהנכון אשר יבדקו את המזוזות בדירתם, וכן אשר
בכל יום חול בבקר תפריש איזה פרוטות לצדקה, נוסף על מה שבודאי נוהגת
במנהגן הטוב של בנות ישראל הכשרות, להפריש לצדקה קודם הדלקת הנרות
בכל ערב שבת וערב יום טוב.

כן אזכיר אותן ואת אחיו שי על הציון הקי להרחבת מצב פרנסתם,
ובפרט שהרי באנו מחג הפסח זמן חירותנו, חירות מכל עניני דאגות וענינים
המבלבלים, ומתקרבים לקבלת התורה, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק
בתורה, וחוזק בטחונם בהשי"ת אשר הוציא את עמו מארץ מצרים ונותן התורה
לשון הווה, יוסיף בברכתו להצלחה גדולה בעניניהם. וענין הפרנסה והמסחר
בכלל זה – כמובן.

המחכה לבשו"ט, ופ"ש כל אחיו שיחיו

מ. שניאורסאהן

מצילום האגרת.
במנהגן הטוב .. להפריש לצדקה קודם הדלקת הנרות: ראה קיצור שו"ע סע"ה ס"ב. כף החיים
או"ח סרס"ג סקל"ד.
שאיין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה: אבות פ"ו מ"ב.
ונותן התורה לשון הווה: ראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.

©

Published and Copyright 2021 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5781 • 2021

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse
538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

לעצמות ומהות, וכדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בשיחה הידועה⁴⁷ שענין המצוות הוא: אַ איד און עצמות און מער איז ניטאָ קיין זאָך. ואף גילוי העצמות יהי' רק לעתיד לבוא, הרי ידוע המשל בזה מאדמו"ר מהר"ש⁴⁸, שכל הענינים שיתגלו לעת"ל הם עכשיו כמונחים בקופסא, ובאופן שמוסרים לאדם גם המפתחות כו', כמבואר הענין בכ"מ⁴⁹.

(ו) **והנה** הבחי' שלמעלה גם מבחי' היותר עליונה שבמדבר, שייכת לחג השבועות, זמן מ"ת. והענין בזה, כידוע שבמ"ת צ"ל העבודה דנעשה ונשמע ובאופן דהקדמת נעשה לנשמע²⁷, שזהו הביטול לבעל הרצון, והיינו, שעבודת כל השנה היא בבחי' ביטול אל הרצון, אבל במ"ת צ"ל הביטול לבעל הרצון⁵⁰. וע"פ המבואר בכ"מ⁵¹ שבחי' רצון ובעל הרצון הם בחי' אריך ועתיק, דרצון הוא בחי' א"א, ובעל הרצון הוא בחי' עתיק, נמצא, שהביטול במ"ת לבעל הרצון קשור עם בחי' עתיק. וע"י ההכנה דהקדמת נעשה לנשמע, ולפנ"ז גם העבודה דויחן שם ישראל נגד ההר⁵², ואח"כ הגבל את ההר וקדשתו⁵³, בשלשת ימי הגבלה, הנה כשפועל בעבודתו כל התלוי בו, בבחי' השתלשלות, נותנים לו אח"כ גם מה שלמעלה מהשתלשלות כו'. ואח"כ ממשיכים כל זה מחג השבועות על כל השנה, שתהי' שנת תורה, וממילא שנת אורה, וכן שאר הברכות שמרומזים בשאר אותיות הא"ב, ועד לאות תי"ו, ענין התורה, וכמו"כ שאר הענינים שבאות ת', הקדמת עבודת התפלה, ועבודת התשובה. ועי"ז נמשיכים גם כל הברכות בגשמיות, כמ"ש⁵⁴ אם בחוקתי תלכו (ענין התורה) וגו' ונתתי גשמיכם בעתם גו' ונתתי שלום בארץ וגו', ועד לקיום היעוד⁵⁵ מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ במדבר, ד' סיון הבעל"ט, הננו מוציאים לאור (בהוצאה חדשה ומתוקנת) מאמר ד"ה וידבר גו' במדבר סיני, שנאמר בהתוועדות ש"פ במדבר, ד' סיון ה'תשל"ד — הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ר"ח מתן תורה, ה'תשפ"א (הי' תהא שנת פלאות אראנו),
שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ.י.

(47) ספר השיחות תורת שלום ס"ע 190 כב, א.
ואילך.
(48) סה"מ תרמ"ב ריש ע' שיג.
(49) ראה לקו"ת דברים א, ב. סה"מ
(50) ר"פ בחוקתי (ובפרש"י).
(51) ראה לקו"ת ברכה צט, ג.
(52) יתרו יט, ב.
(53) שם, כג.
(54) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם סוף הל' מלכים.
(55) תו"מ סה"מ שבט ע' רסז).
(50) ראה לקו"ת פרשתנו יד, א. שה"ש

ונשמת הדבר, הדבוקה באלקות, מחי' החיים³⁸, שהרי חוץ מאלקות אין שום דבר שהוא בבחי' חיים. ואע"פ שעשרה נקראים חיים³⁹, הרי זהו לפי שענינים אלו קשורים באלקות מקור החיים, מחי' החיים, ולכן, רוחניות הדבר (הדבוקה באלקות) היא בבחי' חיים. וזהו"ע תחיית המתים בעבודה, לגלות את החיות האלקי הנמצא בכל דבר, ומחי' ומהווה אותו, וכמ"ש⁴⁰ לעולם הוי' דברך נצב בשמים, וע"י שמתגלה החיות אלקי בדבר הגשמי שמצד עצמו הוא בחי' מות, אזי נעשה תחה"מ. וע"י העבודה דתחה"מ פועלים שיהי' הענין דתחה"מ כפשוטו לעתיד לבוא.

(ה) **והנה** כל זה הוא בחי' מדבר. אך יש בחי' שלמעלה גם מענין המדבר כפי שהוא למעליותא, שעז"נ עילוי' מן המדבר. והענין בזה, דהנה, מדבר הוא ארץ לא זרועה⁴¹, ארץ שאין בה זריעה וצמיחה, ודוגמתו באדם הו"ע המצח, שאין בו צמיחת השערות⁴², וזהו בחי' כי לא אדם הוא שבאדם עצמו. ובבחי' המדבר, לא אדם, כפי שהוא למעלה, הרי זה בחי' אריך. אמנם, אף שבחי' אריך היא בכתר, הרי זה שרש הנאצלים וכו', ולמעלה מזה היא בחי' עתיק, שנעתק (עתיק מלשון נעתק) גם מבחי' אריך, ובזה גופא דרגא למעלה מדרגא, עד לנקודת רדל"א, ועד לעצמות ומהות. ועז"נ עילוי' מן המדבר, שזוהי בחי' שלמעלה מענין המדבר, בחי' לא אדם, באופן היותר נעלה.

וענינו בעבודת האדם בקיום המצוות, הנה ענין המדבר הוא כמ"ש⁴¹ זכרתי לך חסד נעורייך גוי' לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, שהפירוש בזה⁴³, שהזריעה היא בקיום בחי' לא, דהיינו שמירת מצוות לא תעשה, בחי' סור מרע⁴⁴, שע"י ממשיכים מבחי' אשר לא ישב אדם שם, שזהו למעלה מבחי' מ"ע, שהם בחי' אדם, רמ"ח אברים דמלכא כו'⁴⁵. אך ישנו בענין המצוות גם הבחי' שלמעלה מענין המדבר, שזהו מה שענין המצוות הוא כמ"ש אשר קדשנו במצוותיו וצונו, שעל ידם נעשה צוותא (דמצוה מלשון צוותא⁴⁶) וחיבור עם הקב"ה, שהכוונה בזה היא

תוכן המאמר

ב' אופנים במדבר (מקום שאינו ראוי לישוב האדם): (א) מדבר שלמטה מסדר ההשתלשלות, מקום הקליפות, (ב) מדבר שלמעלה מהעולמות, בחי' הכתר, כי לא אדם הוא. והשייכות ביניהם – שביטול והעברת הקליפות היא ע"י גילוי בחי' הכתר דוקא. ובעבודת האדם – הפיכת שטות דלעו"ז ע"י שטות דקדושה, עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, והו"ע דאתכפיא, שע"י אסתלק יקרא דקוב"ה (בחי' טובב) בכולהו עלמין; ע"י מעשה, מלשון כפי', שמתחיל במ' ד"אדם" – באים ל"מאד", בל"ג.

ב' בחי' מדבר הנ"ל הם בהתאם לב' הפסוקים ד"מי זאת עולה מן המדבר": (א) "כתמרות עשן גוי", שקאי על העלי' מהמדבר לאחר יצי"מ – שעשן מורה על בירור החומר והגשם, (ב) "מתרפקת על דודה גוי", שקאי על זמן התחי' לעת"ל – שענין התחי' בעבודה הוא התגלות הניצוץ אלקי שבדבר גשמי (שהו"ע ובחרת בחיים, לבחור את הרוחניות שבדבר הגשמי), וע"י נעשה דבר חי.

אך יש בחי' שלמעלה גם מהמדבר למעליותא, ועז"נ "עילוי' מן המדבר" – כי, מדבר (ארץ לא זרועה, בחי' המצח שאין בו צמיחת שערות) הוא בחי' אריך, ולמעלה מזה היא בחי' עתיק. ובענין המצוות: מדבר, ארץ לא זרועה – היא הזריעה בקיום בחי' לא, שמירת מצוות לא תעשה, שע"י ממשיכים מבחי' לא ישב אדם שם (למעלה מקיום מ"ע שהם בחי' אדם). ולמעלה מזה – הו"ע הצוותא וחיבור עם העצמות. וענין זה שייך למ"ת, שענינו ביטול לבעל הרצון (שלמעלה מהרצון, בחי' אריך) – בחי' עתיק.

(38) יומא עא, א. וראה סה"מ ה'שי"ת ע' 44. פרשתנו ע' טז. ובכ"מ.
 (39) אבות דר"נ ספ"ד.
 (40) תהלים קיט, פט. וראה תניא שעהיה"א פ"א.
 (41) ירמי' ב, ב.
 (42) ראה לקו"ת שה"ש כג, סע"ג ואילך.
 (43) ראה לקו"ת פקודי ג, ב. אוה"ת
 (44) תהלים לד, טו.
 (45) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא רפכ"ג.
 (46) ראה לקו"ת בחוקתי מה, ג.

וביאור ענין ב' כתובים אלו בעבודה הוא, דהנה, בכתוב הא' נאמר מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן גו', וידוע שענין העשן נעשה ע"י שהאש מכלה איזה דבר, שהרי כשהאש בפני עצמו והדבר בפני עצמו אין עשן, ורק כאשר האש מתחבר עם דבר שמנגד לאש ונלחם אתו לכלותו, אזי נעשה העשן, ולפי חומר וגשם הדבר מתרבה העשן, ומזה מובן שענין העשן בעבודה מורה על ענין בירור החומר והגשם וכו'. ועפ"ז יובן גם מ"ש במ"ת והר סיני עשן כולו³⁰, שזה הי' ענין עיקרי במ"ת, שלכן הוצרך להיות הדבר פלא שהר סיני עשן, ועשן כולו, אף שלכאורה לא שייך שיהי' כולו עשן, כיון שלא היו בו עצים אלא אבנים כו' (כמובא בחסידות³¹ קושיית המפרשים³²), אלא שהי' זה ענין שלמעלה מהטבע, בגלל הצורך שבענין העשן בתור ענין עיקרי במ"ת [שמהוה גם הוראה לדורות, ככל הענינים שבמ"ת שהם הוראות וכו', ובפרט ענין שלמעלה מהטבע], לפי שמורה על בירור הגשמיות באופן שמיתמר ועולה בעילוי אחר עילוי כו'. וממשיך בכתוב (לאחרי מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן), מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל, כמבואר בחסידות³³ פרטי הענינים בזה.

וממשיך בכתוב הב', מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת וגו', דקאי על זמן התחי' (כנ"ל מהתרגום). וענינו בעבודת האדם גם בזמן הזה [ע"פ הידוע שכל הגילויים דלעתיד, גם הענין דתחיה"מ, תלויים במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות³⁴], יש לומר, ע"פ מ"ש בגמרא³⁵ זוטי דאית בכו מחי' מתים, שזהו מה שע"י עבודתו מגלה את הניצוץ אלקי שבדבר הגשמי, ועי"ז נעשה לדבר חי. דהנה, הדבר הגשמי מצד עצמו הוא בבחי' מות, כמבואר בדרושים³⁶ עה"פ³⁷ ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע וגו' ובחרת בחיים, דלכאורה אינו מובן, דמי זה פתי שלא יבחר בחיים, אלא הכוונה היא בנוגע לגשמיות ורוחניות הדבר, שהחיים והטוב היינו רוחניות וחיות הדבר, והגשמי מצד עצמו הוא מות ורע, ועז"נ ובחרת בחיים, היינו, שהאדם יבחר בחיות

(30) יתרו יט, יח.
 (31) מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות ח"א ע'
 שח. אוה"ת יתרו ע' תתכט. סה"מ תרכ"ח ע'
 קמד [רכז]. תש"ח ע' 208.
 (32) אלשיך יתרו שם, טז.
 (33) ראה תו"א מגילת אסתר צד, א.
 אוה"ת שה"ש שם.
 (34) תניא רפ"ז.
 (35) ע"ז יו"ד, ב.
 (36) ראה סה"מ עת"ר ע' יט [כז] ואילך.
 וש"נ.
 (37) נצבים ל, טו-יט.

בס"ד. ש"פ במדבר, ד' סיון, ה'תשל"ד

(הנחה בלתי מוגה)

וידבר הוי' אל משה במדבר סיני וגו'. ומבואר בלקו"ת¹ שייכות ענין המדבר לתוכן הכתוב, שקשור עם מ"ש בנוגע לכנס"י מי זאת עולה מן המדבר וגו'², שעל זה איתא במדרש³ עילוי' מן המדבר, שבוה נכלל גם הפירוש שמתעלית למעלה מבחי' המדבר, למעלה אפילו מהבחי' היותר נעלית שבמדבר, כדלקמן.

(ב) והענין בזה, דהנה, כללות ענין המדבר הוא מקום שאינו ראוי לישוב האדם, כמ"ש⁴ במדבר גו' לא ישב אדם שם. ויש לפרש ענין זה בכ' אופנים⁵, הא', שאינו ראוי לישוב אדם להיותו למטה מהאדם, והב', שאינו ראוי לישוב אדם להיותו למעלה מגדר אדם, עד שלא שייך שיהי' שם ישיבת אדם. והענין בזה, שמדבר שלמטה מישוב אדם היא הבחי' שלמטה מסדר השתלשלות, שזהו המקום שבו נמצאים נחש שרף ועקרב⁶, שהם כנגד ג' קליפות הטמאות⁷. ובחי' המדבר שלמעלה מבחי' ישוב אדם היא הבחי' שלמעלה מהעולמות, בחי' הכתר, שעז"נ⁸ כי לא אדם הוא. וב' ענינים אלו שייכים זל"ז, כי בכדי לפעול ביטול והעברת גקה"ט שלמטה מהשתלשלות, צ"ל התגלות בחי' שלמעלה ממדוה"ג דוקא, שהרי מצד בחי' שבמדוה"ג, יש להם יניקה כו' (אף שהיא בחי' מצומצמת), וביטולם והעברתם לגמרי הוא דוקא ע"י גילוי בחי' שלמעלה מכל מדוה"ג, שעל ידה מתבטלים לגמרי, בבחי' אתהפכא. וזהו מש"נ⁹ כל אויבך יכרתו, כי כתר אותיות כרת¹⁰, והיינו, שכריתת והעברת הקליפות לגמרי נעשית ע"י גילוי הכתר דוקא.

(ג) והנה ב' בחי' מדבר הנ"ל ישנם גם בנפש האדם, שהרי נשמת האדם כלולה מעשר כחות שהם כנגד עשר ספירות עליונות

(1) ריש פרשתנו.
 (2) פרשתנו ג, ד ואילך.
 (3) שה"ש ג, ו. ח, ה.
 (4) שהש"ר עה"פ.
 (5) ירמ"י ב, ו.
 (6) ראה לקו"ת שם ד, ג ואילך. ה, א.
 (7) ריש פרשתנו.
 (8) ראה לקו"ת נשא כ, א.
 (9) שמואל-א טו, כט. וראה לקו"ת שבהערה 6.
 (10) מיכה ה, ח.
 (11) תו"א יתרו קט, א.
 (12) שה"ש כב, א. כג, סע"ב ואילך.

שנשתלשלו מהן¹², ומזה מובן, שכשם שלמעלה יש ע"ס (בחי' אדם), בחי' שלמעלה מהע"ס (בחי' כי לא אדם) ובחי' שלמטה מהם (כנ"ל), הנה עד"ז יש גם בנשמת האדם עשר כחות (פנימיים), ויש מדרגה שלמעלה מהם (כחות מקיפים, שגם הם נמשכים ומתגלים בכחות הפנימיים ופועלים בהם בפנימיות), ומדרגה שלמטה מהם. ובעבודה הו"ע השטות דקדושה והשטות דלעו"ז, שבכדי להפוך בחי' השטות דלעו"ז, לא די בעבודה שע"פ טו"ד, שהיא במדידה והגבלה, אלא צ"ל דוקא שטות דקדושה, שזוהי העבודה שלמעלה מטו"ד, שהיא למעלה ממדוה"ג, וכמבואר במאמר דיום ההילולא¹³.

וזהו גם הענין דכד אתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין¹⁴. דהנה, לכאורה אינו מובן למה צריכים דוקא לעבודה שבבחי' אתכפיא סט"א, ולא די בעבודה דעשה טוב, שגם היא עבודה ועשי' וכו'. אך הענין הוא¹⁵, דכיון שהעבודה דעשה טוב היא במדידה והגבלה, אי אפשר לפעול על ידה הגילוי דאסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין. דהנה, יקרא הו"ע הכבוד, שהוא בחי' מקיף, בדוגמת ענין הכבוד אצל האדם למטה, ולכן אומר על זה הלשון אסתלק, כמבואר הפירוש בזה¹⁶ שאין זה סילוק האור ח"ו, אלא כיון שהגילוי הוא מבחי' מקיף שלמעלה מן העולמות (בחי' סוכ"ע), שאי אפשר שיתגלה בפנימיות בתוך הכלי, לכן נקרא גילוי זה בשם אסתלק. ולפי שזהו גילוי שלמעלה מן העולמות, יכול להיות הגילוי בכולהו עלמין. אך בכדי לפעול הגילוי דאסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, אינה מספקת עבודה שבמדוה"ג (ע"פ טו"ד), אלא צ"ל דוקא העבודה דאתכפיא סט"א, שהיא עבודה שלמעלה ממדוה"ג כו'.

ויעי"ז באים לבחי' המדבר שלמעלה מאדם, אשר לא ישב אדם שם, שעז"נ¹⁷ נשא וגבה מאד, מאד אותיות אדם¹⁸, אלא שזהו בצירוף שמורה על היותו למעלה מסדר, מדידה והגבלה, שזהו היפך ענין האדם שכל ענינו הוא סדר, מדידה והגבלה כו'. דהנה ידוע בד' השמות אדם איש גבר אנוש, ששם אדם הוא במדרגה גדולה לפי שהוא שלימו דכולא

(12) תניא רפ"ג.
 (13) ד"ה באתי לגני ה'שית פ"ה (סה"מ)
 (14) ראה זח"ב קכח, ב. תניא פכ"ז.
 (15) ראה סה"מ אעתי"ר ע' קנח ואילך.
 (16) ראה תו"א ויקהל פט, ד. סה"מ שם.
 (17) ישע"י נב, יג.
 (18) זח"ג רמו, ב (רע"מ). ב"ר פ"ח, ה. פ"ט, יב.

(כמ"ש בזהר¹⁹ ומבואר בלקו"ת תזריע²⁰), ולכן גם סדר האותיות הוא אד"ם, שתחילה היא האות אל"ף דקאי על אלופו של עולם²¹ או על מחשבה²², ואח"כ דלי"ת דקאי על דיבור, ואח"כ מ"ם דקאי על המעשה²³. אבל מאד (בל"ג) הו"ע שלמעלה מהשתלשלות, ולכן צירוף אותיותיו אינו כסדר ההשתלשלות²⁴. ואופן הצירוף דלמעלה מהשתלשלות גופא (שיכול להיות בכמה אופנים) הוא שמתחיל באות מ"ם דוקא, שמורה על ענין המעשה (כנ"ל), שענינו בעבודה הו"ע הקבלת עול, כמו מעשין על הצדקה²⁵, מלשון כפי', שזוהי העבודה בבחי' אתכפיא²⁶, וכמו הקדמת נעשה לנשמע²⁷, שדוקא עי"ז נעשה הענין דמאד, בל"ג.

ד) והנה ב' האופנים הנ"ל בענין המדבר, מדבר לגריעותא, שלמטה מישוב אדם, ומדבר למעליותא, שלמעלה מישוב אדם, הם בהתאם לב' הכתובים דמי זאת עולה מן המדבר³, כתוב הא', מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן מקוטרות מור ולבונה מכל אבקת רוכל, וכתוב הב', מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על דודה תחת התפוח עוררתיך שמה חבלתך אמך שמה חבלה ילדתך. והחילוק שבין ב' כתובים אלו, מובן ע"פ המבואר בחסידות²⁸, וגם ע"פ התרגום, שבכתוב הא' מפרש מי זאת עולה מן המדבר, כד סליקו ישראל מן מדברא כו' (לאחרי יציאתם ממצרים), ובכתוב הב' מפרש מי זאת עולה מן המדבר, אמר שלמה נביא כד יחון מיתיא כו', והיינו, דכיון שהכתוב חוזר ואומר עוה"פ מי זאת עולה מן המדבר, הרי מובן שזהו ענין נוסף על מש"נ לפנ"ז, ולכן מפרש שכתוב זה קאי על הזמן דלעתיד לבוא (וזהו שמקדים אמר שלמה נביא), בזמן ביאת המשיח, ובזה גופא בזמן דתחה"מ, שאז יעמדו כל מיתאי דישראל (במשך כל הדורות), ויהי ריבוי גדול, רבוא רבוון כיומא דסלקא מן מדברא לארעא דישראל, שזהו שמסיים שמה חבלתך אמך שמה חבלה ילדתך, שמורה על ענין הריבוי כו' (ומ"ש תחת התפוח עוררתיך, קאי על מ"ת, וכמובן מתוס' הידוע בסוגיא דמ"ת במסכת שבת²⁹).

(19) ח"ג מח, רע"א.
 (20) חב"ד ערך אדם ס"ח (ע' קג ואילך). וש"נ.
 (21) ב"י יו"ד סרמ"ח.
 (22) ראה אור תורה להה"מ סימן קלד.
 (23) אה"ת תהלים (יהל אור) ס"ע שנו ואילך.
 (24) לקו"ת בהעלותך לא, ג.
 (25) מקומות שצויינו בהערות 21-22.
 (26) ראה המשך וככה תרל"ז פ"כ (סה"מ)
 (27) תרל"ז ח"ב ס"ע תכו ואילך). ספר הערכים
 (28) ראה לקו"ת בחוקותי מח, א. ובכ"מ.
 (29) שבת פח, א.
 (28) ראה אה"ת שה"ש ח"ב ע' תשיד ואילך.
 (29) שם (ד"ה פריז).